

ISSN (Print) 2616-678X
ISSN (Online) 2663-1288

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Серия **ФИЛОЛОГИЯ**
PHILOLOGY Series

№2(127)/2019

1995 жылдан бастап шығады

Издается с 1995 года

Founded in 1995

Жылына 4 рет шығады

Выходит 4 раза в год

Published 4 times a year

Нұр-Сұлтан, 2019

Nur-Sultan, 2019

Нур-Султан, 2019

Бас редакторы **Дихан Қамзабекұлы**
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары **Шолпан Жарқынбекова**
филология ғылымдарының докторы, проф. (Қазақстан)

Редакция алқасы

Аскер оғлы Рамиз	Ф.ғ.д., проф. (Әзербайжан)
Ақматалиев Абдылдажан	Ф.ғ.д., проф. (Қырғызстан)
Бахтикиреева Улданай	Ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Беженару Людмила	Ф.ғ.д., проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргүл	Ф.ғ.к. (Қазақстан)
Біжкенова Айгүл	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жақыпов Жантас	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Журавлева Евгения	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жаң Динжиң	PhD, проф. (Қытай)
Ескеева Мағрипа	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ержласун Гүлжанат	PhD, ассоц. проф. (Түркия)
Қасқабасов Сейіт	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Негимов Серік	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нұрғали Қадиша	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нуриева Фануза	Ф.ғ.д., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	Ф.ғ.д., проф. (Германия)
Рахманов Носимхан	Ф.ғ.д., проф. (Өзбекстан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (АҚШ)
Сәтенова Серікгүл	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Султанов Казбек	Ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Тәжібаева Сәуле	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Хисамитдинова Фирдаус	Ф.ғ.д., проф. (РФ, Башқұртстан)
Чернявская Валерия	Ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Шәріп Амантай	Ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Шәріпова Гүлбану	Ф.ғ.к., доцент м.а. (Қазақстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Түркия)
Янковский Генрих	PhD, проф. (Польша)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қ.Сәтбаев к-сі, 2, 408 б.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Жауапты редактор, компьютерде беттеген: Илияс Құрманғалиев

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ФИЛОЛОГИЯ сериясы

Меншіктенуші: ҚР БжҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК

ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27.03.2018 ж. №16996-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.

Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 35 дана

Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 12/1,

тел.: +7(7172)709-500 (ішкі 31413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief **Dikhan Kamzabekuly**
Doctor of philology, academician of NAS RK (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief **Zharkynbekova Sholpan**
Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Editorial board

Asker ogly Ramiz	Doctor of philology, Prof. (Azerbaijan)
Akmataliyev Abdildajan	Doctor of philology, Prof. (Kyrgyzstan)
Bakhtikireeva Uldanai	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Beisembayeva Zhanargul	Can. of philology (Kazakhstan)
Bezhenaru Lyudmila	Doctor of philology, Prof. (Romania)
Bizhkenova Aigul	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Chernyavskaya Valeriya	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Erzhiasun Güljanat	PhD, assos. Prof. (Turkey)
Yeskeyeva Magripa	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Henryk Jankowski	PhD, Prof. (Poland)
Kaskabassov Seit	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Khisamitdinova Firdaus	Doctor of philology, Prof. (RF, Bashkortostan)
Metin Ekiji	PhD, Prof. (Turkey)
Negimov Serik	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurgali Kadisha	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurieva Fanuza	Doctor of philology, Prof. (RF, Tatarstan)
Reichl Karl	Doctor of philology, Prof. (Germany)
Rakhmanov Nasimhon	Doctor of philology, Prof. (Uzbekistan)
Rivers William Patrick	PhD, Prof. (USA)
Satenova Serikkul	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Sultanov Kazbek	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Sharip Amantay	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Sharipova Gulbanu	Can. of philology, assos. Prof. (Kazakhstan)
Tazhybayeva Saule	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhakypov Zhantas	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhang Dingjing	PhD, Prof. (China)
Zhuravleva Yevgeniya	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Editorial address: 2, Satbayev str., of. 408, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008
Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)
E-mail: vest_phil@enu.kz

Executive editor, computer layout: Ilyas Kurmangalyev

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University PHILOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N.Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan. Registration certificate No 16996-Ж from 27.03.2018

Periodicity: 4 times a year Circulation: 35 copies

Address of printing house: 12/1 Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31413)

© **L.N. Gumilyov Eurasian National University**

Главный редактор **Дихан Камзабекулы**
доктор филологических наук, академик НАН РК (Казахстан)

Зам. главного редактора **Шолпан Жаркынбекова**
доктор филологических наук, проф. (Казахстан)

Редакционная коллегия

Аскероглы Рамиз	Д.ф.н., проф. (Азербайджан)
Акматалиев Абдылдажан	Д.ф.н., проф. (Киргизстан)
Бахтикиреева Улданай	Д.ф.н., проф. (Россия)
Беженару Людмила	Д.ф.н., проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргуль	К.ф.н. (Казахстан)
Бижкенова Айгуль	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жакыпов Жантас	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жан Динжин	PhD, проф. (Китай)
Журавлева Евгения	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ескеева Магрипа	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ержласун Гульжанат	PhD, ассоц. проф. (Турция)
Каскабасов Сейит	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Негимов Серик	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нургали Кадиша	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нуриева Фануза	Д.ф.н., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	Д.ф.н., проф. (Германия)
Рахманов Насимхон	Д.ф.н., проф. (Узбекистан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (США)
Сатенова Серикгуль	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Султанов Казбек	Д.ф.н., проф. (Россия)
Тажибаева Сауле	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Хисамитдинова Фирдаус	Д.ф.н., проф. (РФ, Башкортостан)
Чернявская Валерия	Д.ф.н., проф. (Россия)
Шарип Амантай	Д.ф.н., проф. (Казахстан)
Шарипова Гульбану	К.ф.н., и.о. доцент (Казахстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Турция)
Янковский Хенрих	PhD, проф. (Польша)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 408

Тел.: +7(7172) 709-500 (вн. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Ответственный редактор, компьютерная верстка: Ильяс Курмангалиев

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ФИЛОЛОГИЯ

Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК

Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16996-Ж от 27.03.2018г.

Периодичность: 4 раза в год Тираж: 35 экземпляров

Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажимукана, 12/1, тел.: +7(7172)709-500

(вн. 31413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

Фольклор және әдебиеттану

<i>Аймұхамбет Жанат, Исебаева Аяужан.</i> Ертегілердегі «Жер асты әлеміне саяхаттау» мотиві777.....	8-14
<i>Аққұлы Сұлтан Хан, Жұмагүл Сағымбай, Кемеңгер Қайырбек.</i> Алаштың рухани мұрасындағы ашаршылық туралы тың деректер (1932-33 жылдар)	15-21
<i>Арыққарақызы Еркегүл.</i> Ақыт Үлімжіұлының «Мұнаджат хази әл-Хажат» туындысы (идеялық ерекшелігі)	22-28
<i>Әшімхан Талдаубек.</i> Тәуелсіздік әдебиеті контексіндегі Рамазан Тоқтаровтың «Абайдың жұмбағы» роман-хамсасы	29-35
<i>Байтанасова Қарлығаш, Нұрлыбек Гүлбану.</i> Қазіргі қазақ прозасындағы фольклорлық мотивтер	36-44
<i>Ғұбайдуллина Айжан, Қорғанбеков Болат.</i> «Дариға қыз» және «Қисса Шәһизинда» дастандарының поэтикасы мен типологиясы	45-51
<i>Жанысбекова Элмира.</i> Қазақстанның қазіргі заман прозасындағы антикалық және інжілдік бейнелер мен сарындар	52-63
<i>Қамзабекұлы Дихан.</i> Түрік танзиматы: заман шындығының әдебиеттегі көрінісі	64-74
<i>Нуртаева Гүлнура, Үсен Айгүл.</i> Мұқағали Мақатаев поэзиясындағы ұлттық мотивтер	75-83
<i>Оразбай Сәуле.</i> Орхон-Енисей ескерткіштері мәтіндеріндегі тарихи тұлғалар бейнесі.....	84-90
<i>Теміртас Гүлсезім, Кемеңгер Қайырбек.</i> Сұлтанбек Қожанұлының қаламгерлік қызметі мен шығармашылығы	91-97
<i>Хамзина Қарлығаш, Қалыбекова Қаламқас, Күлейменова Ләйла.</i> Мағжан Жұмабаев поэзиясының типологиялық құрылымы	98-106
Лингвистика және әдістеме	
<i>Алиханқызы Гулия, Ахметбек Гүлжан.</i> Қытай тілін шетел тілі ретінде оқыту әдістері	107-115
<i>Аишаф Мұхаммед Аттия.</i> Мәдениетті лингвомәдени антропонимдер арқылы түсіну (орыс және араб антропонимдері негізінде)	116-121
<i>Гришина Арина, Гиздатов Газинұр.</i> АҚШ-тың қазіргі медиалық дискурсындағы мәдени кодтар	122-128
<i>Құлтанова Жанара, Құсайынова Райса.</i> Коммуникативтік мінез-құлық мәдениеті және ұлттық (этникалық) стереотиптер	129-134
<i>Жарқынбекова Шолпан, Оразаева Құралай, Петкова Сильвия, Қожамқұлова Гүлмира.</i> Студенттік орталықтандырылған білім беру және тиімді оқыту ортасы	135-146
<i>Ерланова Мадина, Жүнісова Жаңыл.</i> Қазіргі орыс тіліндегі бейузуал лексиканың сөзжасамдық әлеуеті	147-156
<i>Бейсенова Назерке, Исенова Фатима.</i> Бақыт Қайырбековтің лирикасындағы «махаббат» бейнесінің концептуалдық мазмұндағы жалпыадамзаттық және ұлттық тұжырымдамасы ..	157-162
<i>Қарагұлова Балгенже.</i> Қазіргі тіл білімінде жаңа сөздерді зерттеудің негізгі бағыттары.....	163-171
<i>Қалибекұлы Толқын.</i> Қытай және қазақ тілдерінің сөз тіркестеріндегі байланысу тәсілдері мен түрлері	172-184
<i>Манапбаева Жаннура, Сейденова Сәуле.</i> Реалияларды өзге тілдерге аудару барабарлығы (Смағұл Елубайдың «Ақ боз үй» романының орыс, ағылшын тіліндегі аудармалары)	185-192
<i>Өтелбай Гүлбайра.</i> М. Дулатұлының «Есеп құралы»: ұмытылған терминдердің мәні мен мәртебесі	193-200
<i>Смағұлова Гүлшат, Мұхаметқалиева Гүлнұр, Мұртаза Анипа, Балтабаева Гауһар.</i> Ислам терминологиясының Шығыс мәдениетіне енуі: Қытай	201-209
<i>Шәріп Амантай.</i> Қазақ поэзиясындағы «Жер-Ана» архетипі: генезис және трансформация	210-217

Contents

Folklore and Literary Studies

<i>Aimukhambet Zhanat, Issebayeva Ayauzhan.</i> Motive «Zher asty alemine sayachattay» («A travel to the underground world») in fairy tales	8-14
<i>Akkuly Sultan Khan, Zhumagul Sagymbay, Kemengger Kaiyrbek.</i> New facts about the famine in Alash's spiritual heritage (1932-33 years)	15-21
<i>Arykkarakysy Erkegul.</i> Produced by Akyt Ulimzhiuly «Munadzhat chazi al-Chazhat» (ideo feature)	22-28
<i>Ashimhan Taldaubek.</i> Roman-Hamza «Abaidyn zhumbagy» («Abai's mystery») of Ramazan Toktarov in the Context of Non-Sufficient Literature	29-35
<i>Baytanasova Kharlygash, Nurlybek Gulbanw.</i> Folkloric motives in modern Kazakh prose	36-44
<i>Gubaidullina Aizhan, Korganbekov Bolat.</i> Poetics and typology of the epics «Dariga khyz» («Dariga gir») and «Kissa Shachzinda» («Kissa Shaxzinda»)	45-51
<i>Zhanyzbekova Elmira.</i> Antique and biblical images and motifs in the modern Kazakhstani prose ..	52-63
<i>Kamzabekuly Dikhan.</i> Turcic tanzimat: a reflection of the age reality in literature	64-74
<i>Nurtayeva Gulnura, Usen Aigul.</i> The national motive in the poetry of Mukagali Makatayev ..	75-83
<i>Orazbai Saule.</i> An image of historical figures in the texts of Orkhon-Yenisei monuments	84-90
<i>Temirtas Gulsezim, Kemenger Kairbek.</i> Writing activities and creativity Sultanbek Kozhanov	91-97
<i>Khamzina Karlygash, Kalybekova Kalamkas, Kuleimenova Laila.</i> Typological structure of the poetry of Magzhan Zhumabayev	98-106

Linguistics and methodics

<i>Alikhankyzy Gulya, Akhmetbek Gulzhan.</i> Modern methods of teaching Chinese as a foreign language	107-115
<i>Attia Ashraf Mohamed.</i> Understanding culture through the prism of linguistic anthroponyms (Based on Russian and Arab anthroponyms)	116-121
<i>Grishina Arina, Gizdatov Gazinur.</i> Cultural codes in the modern media discourse of the USA ..	122-128
<i>Kultanova Zhanara, Kussainova Raisa.</i> Cultural and National (ethnic) stereotypes of Communicative behavior	129-135
<i>Zharkynbekova Sholpan, Urazayeva Kuralai, Petkova Sylvia, Kozhamkulona Gulmira.</i> Student-centered learning and effective learning environment	135-146
<i>Yerlanova Madina, Zhunusova Zhanyl.</i> Word-forming potential of non-usual dictionary in modern Russian language	147-156
<i>Beisenova Nazerke, Issenova Fatima.</i> The theme of «love» in the common human and ethnic concepts of the poet Bachyt Kairbekov	157-162
<i>Karagulova Balgenzhe.</i> New directions of neologisms research in modern linguistics	163-171
<i>Kalibekuly Tolkyn.</i> Ways of phrases formation and phrases classification in Chinese and Kazakh languages	172-184
<i>Manapbayeva Zhannura, Seidenova Saule.</i> Adequacy of translating realia into other languages (based on Smagul Yelubay's novel 'Ak boz uy' and its translations in the Russian and English languages)	185-192
<i>Otelbay Gulbaira.</i> «Esep kuraly» («Math textbook») of Mirzhakup Dulatuly: the meaning and status of forgotten terms	193-200
<i>Smagulova Gulshat, Mukhametkaliyeva Gulnur, Murtaza Anipa, Baltabaeva Gauchar.</i> Integration of Islamic terminology in Eastern culture: China	201-209
<i>Sharip Amantai.</i> The archetype «Zher-Ana» («Mother Earth») in Kazakh poetry: the genesis and transformation	210-217

Содержание

Фольклор и литературоведение

<i>Аймухамбет Жанат, Исебаева Аяужан.</i> Мотив «Жер асты әлеміне саяхаттау» («Путешествие в подземный мир») в сказках	8-14
<i>Аккулы Султан Хан, Жумагул Сагымбай, Кеменгер Кайырбек.</i> Новые данные о голодоморе в идеологических наследиях Алаша (1932-33 годы)	15-21
<i>Арыккарақызы Еркегуль.</i> Произведение Акыта Улимжиулы «Мунаджат хази аль-Хажат» (идейные особенности)	22-28
<i>Ашимхан Талдаубек.</i> Роман-хамса Рамазана Токтарова «Абайдың жұмбағы» («Тайна Абая») в контексте независимой литературы	29-35
<i>Байтанасова Карлыгаи, Нурлыбек Гулбану.</i> Фольклорные мотивы в современной казахской прозе	36-44
<i>Губайдуллина Айжан, Корманбеков Болат.</i> Поэтика и типология поэм «Дариға қыз» и «Қисса Шаһизинда»	45-51
<i>Жанысбекова Эльмира.</i> Античные и библейские образы и мотивы в современной прозе Казахстана	52-63
<i>Камзабекулы Дихан.</i> Тюркский танзимат: отражение действительности в литературе.....	64-74
<i>Нуртаева Гулнура, Усен Айгуль.</i> Национальные мотивы в поэзии Мукагали Макагаева	75-83
<i>Оразбай Сауле.</i> Образы исторических деятелей в текстах орхон-енисейских памятников	84-90
<i>Темиртас Гульсезим, Кеменгер Кайырбек.</i> Писательская деятельность и творчество Султанбека Кожанова	91-97
<i>Хамзина Карлыгаи, Қалыбекова Каламкас, Қулейменова Лейла.</i> Типологическая структура поэзии Магжана Жумабаева	98-106

Лингвистика и методика

<i>Алиханқызы Гулия, Ахметбек Гулжан.</i> Современные методы преподавания китайского как иностранного языка	107-115
<i>Аттия Ашираф Мохаммед.</i> Понимание культуры сквозь призму лингвоантропонимов (на материале русских и арабских антропонимов)	116-121
<i>Гришина Арина, Гиздатов Газинур.</i> Культурные коды в современном медиадискурсе США... ..	122-128
<i>Култанова Жанара, Қусаинова Райса.</i> Культурные и национальные (этнические) стереотипы коммуникативного поведения	129-134
<i>Жаркынбекова Шолпан, Уразаева Куралай, Петкова Сильвия, Кожамкулова Гульмира.</i> Студентоцентрированное обучение и эффективная обучающая среда	135-146
<i>Ерланова Мадина, Жунусова Жаныл.</i> Словообразовательный потенциал неuzuальной лексики в современном русском языке	147-156
<i>Бейсенова Назерке, Исенова Фатима.</i> Общечеловеческое и этническое в концептуальном содержании образа «любовь» в лирике Бахыта Каирбекова	157-162
<i>Карагулова Балгенже.</i> Основные исследования неологизмов в современном языкознании	163-171
<i>Калибекулы Толкын.</i> Способы и виды связи словосочетаний в китайском и казахском языках	172-184
<i>Манапбаева Жаннура, Сейденова Сауле.</i> Адекватность передачи реалий на другие языки (на основе романа Смагула Елубая «Ак боз уй» и его переводов на русский и английский языки)... ..	185-192
<i>Өтелбай Гүлбайра.</i> «Есеп құралы» («Учебник по математике») Миржакупа Дулатулы: значение и статус забытых терминов	193-200
<i>Смагулова Гульшат, Мухаметкалиева Гулнур, Муртаза Анипа, Балтабаева Гаухар.</i> Интеграция исламской терминологии в Восточной культуре: Китай	201-209
<i>Шарип Амантай.</i> Архетип «Жер-Ана» («Мать-Земля») в казахской поэзии: генезис и трансформация	210-217

FTAMP 17,01,06

Балгенже Қарағұлова

Қ. Жұбанов ат. Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті, Ақтөбе, Қазақстан
(E-mail: bkaragulova@mail.ru)

Қазіргі тіл білімінде жаңа сөздерді зерттеудің негізгі бағыттары

Аңдатпа. Қазіргі кезеңдегі саяси және экономикалық қайта құрулар сипаты, алдымен, тілден, яғни оның лексикалық және сөзжасамдық жүйесінен көрініс табатыны белгілі. Жаңа сөздердің тілде пайда болуы мен қолданылуы лингвистерді бұрыннан-ақ толғандырған. Бірақ оның өзектілігі бүгінгі таңда айқынырақ саралануда. Себебі бүгінгі бұқаралық ақпарат құралдарында «**неологизмдік жарылыс**» (*неологический взрыв*) орын алуда. Жаңа құрылымдар тілдің барлық қабатында да пайда болып, қолданылып жататындықтан неологизмге тек сөздер ғана жатпайды, барлық жаңа тілдік бірліктер құрылымы да, мағынасы да қоса алынады. Неологизм термині жаңадан пайда болмаса да, оның тілдік табиғатына қатысты қалыптасқан қолданыстағы теориялар бар. Сол теориялық негіздерді зерттеп, олардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарын анықтау аталған мақаланың негізгі мақсаты болып табылады.

Мақалада тіл білімінде жаңа сөздерді зерттеп жүрген ғалымдардың еңбектеріне тоқталып, олардың негізгі бағыттары қарастырылады.

Түйін сөздер: лексикалық жаңа бірліктер, жаңа қолданыстар, жаңа атаулар, ұқсастықтары мен айырмашылықтары, қайта оралған лексика, ғылыми және әдеби окказионализмдер, аэлогизмдер.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2019-127-2-163-171>

Кіріспе. Тіл білімінде жаңа атауларды сипаттау барысында неологизмдер, жаңа лексикалық бірліктер, жаңа қолданыстар т.с.с. мағына жағынан ұқсас терминдерді қолданылады. Олардың ішінде ең көп тараған түрі – неологизм термині, мектеп бағдарламалары мен негізгі оқулықтарда да аталған терминді кездестіріміз. Алайда соғы ғылыми еңбектерде жаңа атаулар, жаңа қолданыстар, жаңа бірліктер терминдерін де кездестіруге болады. Ғалым **Р.Сыздықова** бұл терминдерді жаңа сөздердің, яғни, неологизмдердің түрлеріне жатқызады: «Тілдік бірліктердің ең үлкен тобы – жаңа сөздер. Олардың әдетте неологизмдер деп аталатыны белгілі» [1,203]. Зат есім мағынасында «жаңашылдық» (инновация) тілдің барлық деңгейіндегі жаңа құбылыстарды білдіреді, ал «жаңа қолданыс» термині кез келген тілдік жаңа құбылыстарға немесе сөзжасамдық тәсілдермен жасалған жаңа атауларға қатысты қолданылады.

Зерттелу негіздері. Тілдің даму барысында пайда болып жатқан жаңа атаулар әр кезеңдерде зерттеліп жатқанмен, қазақ тілінде әлі де болса жаңа сөздерді зерттейтін неология саласы қалыптасқан жоқ. Тіл білімі терминдерінің сөздігінде де неология терминін кездестіре алмадық. Аталған сөздікте бұл бағытта тек «**Неологизм** - (грек. neos -жаңа, грек. logos сөз) – қоғамдық қатынастар, ғылым мен техника, мәдениет пен шаруашылықтың дамуымен байланысты тілде пайда болаған жаңа сөздер мен сөз оралымдары. Жалпы алғанда, неологизмдер тілде бұрыннан белгілі сөздерден сөзжасам тәсілдері арқылы туады» [2,197] және «**Неографизм** – (грек. neos -жаңа, грек. grapho жазамын, сызамын) – сөздің айтылуына әсер етпейтін орфографиялық жаңалықтар. Мыс., емле ережесі бойынша сөз тіркестері құрамындағы сөздердің негізгі формалары сақталып жазылады, бірақ ол ереже сөздердің айтылуына әсерін тигізбейді: ақ лақ – аглақ, ала ат – алат...» [2,196] терминдерін кездестіруге болады. Байқап отырғынымыздай, неологизмге, оны зерттейтін сала – неологияға қатысты терминдер жүйелі қалыптаса қоймаған. Ал кез келген бағыт ғылым ретінде қалыптасып, даму үшін, алдымен, оған қатысты терминдер арнайы түрде қалыптасу керек.

Сондықтан неология саласының ең маңызды мәселелерінің бірі – алдымен неологиялық ұғымдарға қатысты нақты терминдерді қалыптастыру болып табылады. Ал **термин** атауы – латын тілінен аударғанда «шек, шегара» деген мағынаны білдіреді, яғни **дара мағыналы, қысқа, нақты, жүйелі** түрде қалыптасуы керек. Сондықтан тіліміздегі неологизмге қатысты қолданылып жүрген терминдердің ара жігін ажыратып, олардың зерттеу бағыттарын айқындап алу басты проблемалардың бірі болып табылады. Өйткені әрбір ғылыми ұғымға бір ғана термин сәйкес келу керек және керісінше әрбір терминнің қолданыс шегарасын нақтылайтын бір ғана анықтамасы болу заңды. Бұл бағытта терминдерді бірізділендіру стандарттау мәселесімен байланысты. **Терминдерді стандарттау** дегеніміз – *белгілі бір ұғымға қатысты терминді мағынасымен сәйкестендіріп, арнайы құжатқа енгізу.*

Нәтижелер мен талдаулар. Қазіргі ғылыми еңбектерде **неологизмдер** дәстүрлі түрде **семантикалық** (*калька тәсілімен сөзбе-сөз аудару арқылы төл сөзге қосылған жеке мағына*) және **лексикалық** (*жаңа ұғымдардың тууымен бірге шыққан жаңа терминдер*), **стистикалық неологизмдер** (*тілдің сөзжасам заңдарына сай сөзді морфологиялық тұлғалармен түрлендіріу, жаңа тіркестерін жасау*) болып бөліп қарастырылады. Дегенмен осы неологизмдерге қатысты басқа терминдерді арнайы ғылыми еңбектерден байқауға болады. Ғалым **Р. Сыздық** тілде пайда болып жатқан жаңа сөздердің бәрі жаңа сөз емес, **«Жаңа деп отырғанымыз – бұрыннан бар түбір сөздердің жұрнақтар жалғау арқылы немесе екі түбірдің бірігуі, жұптасуы сияқты қосақталу амалы арқылы, я болмаса екі сөздің тіркесіп, бір ұғымды атауы, сондай-ақ қысқара, кіріге жымдасуы арқылы жасалған түрлері... «Жаңа сөз» деп жүргеніміздің бір алуаны – жаңа мағына үстеп, «тонын айналдырып киген» байырғы сөздер»** - дей келе, - *бұл атауларды аэлогизмдер деп атауымыз керек.* - дейді [1, 212 б.]. Қазіргі қазақ тілінде жаңғырып, қайта оралған сөздерді қай саладан болса да, кездестіруге болады: **әскери** салада - *айдауыл, дабыл, сарбаз, ақпарат* саласында – *жады, айқұлақ, медицина* саласында – *ота, оташы, кіреуке, экономикада – баж, салық, кеден, құн* т.с.с сөздерді көптеп кездестіруге болады. Жаһандану кезеңінде қай тілде де лексикалық неологизмдердің пайда болып жатқанын байқауға болады: *эдвайзер, флешмоб, супервайзер, менеджер, пицца, фейсбук т.с.с.* көріп отырғанымыздай, жаңа атаулар барлық салада қолданысты жүр. **Бұндай сөздерді Р. Сыздық «бөгде сөздер» деп атау керек дейді.** Сонымен бірге тілімізде қазақ тілінің сөзжасам тәсілдерімен жасалған бірқатар жаңа сөздер де кездеседі: *жасуша, тінтуір, бөбекжай, шегірім, жағажай, мәлімдеме, мәнмәтін, айыппұл, бағам* т.с.с Лексикалық жаңа атаулар тілде көптеп пайда болып жатыр, осыған байланысты ғалымдар да түрлі бағытта зерттеп, жіктеуде. Жіктеу барысында төмендегідей бағыттарды негізге алынған: мағыналық, формалдық, парадигмалық және әлеуметтік лингвистикалық пен синтагматикалық. Аталған бағыттар әр ғалымда әртүрлі деңгейде. Кейбір ғалымдар лексикалық белгілерді басшылыққа алып жатса, екінші топтағы ғалымдар жаңа атауға тән белгілерді негізге алады. Енді соларға тоқталып көрсек, Мысалы, Н.З.Котелова неологияны тіл біліміндегі жаңа ғылым саласы ретінде тани отырып, оның зерттеу нысаны ретінде төмендегідей мәселелерді енгізеді:

- жаңа мағынаға ие болған көнерген сөздер, мысалы, ескі мағынасы тілдің келесі бір даму кезеңінде өзгеріске ұшырып, яғни жаңғырып, тілімізге қайта оралуы немесе жаңа мағыналық реңке ие болуы;

- жүйесінің жаңа формаға ауысуы;

- сөздің жаңа тіркесімге түсуі;

- сөздің жаңа лексика-грамматикалық қызметке ие болуы, мысалы, экология сөзі о баста ауаға байланысты қолданылса, қазіргі кезде бірнеше басқа сөздермен тіркесіп, жаңа тілдік қызметке ие болды: тіл экология, рух экологиясы т.с.с. [3, 8].

Сонымен бірге неологизмдер мәселесі тіл білімінде Т.Н.Попова зерттеуінде танылған. Ғалым неологизмдер қатарына тілде бұрыннан бар тіл бірліктерінің жаңалануын жатқызады. Оның пікірінше, тілімізге көнерген сөздер төмендегідей жолдармен қайта оралады:

- «тілімізге қайта оралған сөздер» жатады. Бұл топқа көнерген сөздердің мағынасында өзгерістер болып, қайта жаңғырған сөздер енеді. Бұл кезде белсенді сөздердің бастапқы мағыналары мен стилдік реңктері сақталады.

- «Қайта оралған сөздерге» қатарына терминдік сипаты бар діни сөздер де жатады. Сол сияқты бұл топ қатарына мемлекеттік ұйымдар мен білім беру мекемелерінің бұрынғы атауларының қайта қолданысқа ену нәтижесінде пайда болған сөздер де жатады.

- Әдеби тілде бұрыннан қолданыста жүрген сөздердің соңғы кезде жаңа мәнге ие болуы. Мысалы, Демеу, демеуші сөздері әдеби тіліміздегі белсенді қолданыстағы сөз болса, кейінгі кезеңде демеушілік жасаушы (спонсор) мәнінде қолданыста жүр.

- Тілдің өз ішіндегі ауысу құбылысының нәтижесіндегі сөздер. Бұл тілдің ауызекі сөйлеу жүйесінен, терминжүйесінен, арго және жарго, диалект, арнайы кәсіби лексикадан әдеби тілге тілдік бірліктің ауысуы нәтижесінде пайда болады [4, 31-32 б.].

Бұл жол негізінен, терминология саласында көбірек кездеседі. Бұл жөнінде Б.С.Қарағұлова жалпықолданыстағы «жады» сөзінің ескі мағынасының парсы тіліндегі «ес, еске алу» мағынасын білдіретіндігін және қазіргі таңда тілімізге қайта оралып, ақпарат саласында термин ретінде қолданыста жүргендігін айта келіп, былай дейді: «...Сондықтан көнерген сөздерді қайта жаңғыртудың бір жолы – оларды терминдендіру болып табылады. Бұл арқылы ұлттық терминологиямызды қалыптастырамыз. термині өз тілінде қалыптасқан тіл ғана ғылым мен техника тіліне айнала алатыны белгілі» [5, 124 б.].

Ал Е.В.Сенько тілдегі жаңа сөздерді күшті неологизмдер, әлсіз неологизмдер және ауыспалы типтегі неологизмдер деп олардың жаңашылдық сипаты деңгейіне қарай үшке бөліп қарастырады. Басқа тілден енген неологизмдердің өзі іштей сыртқы, яғни өзге тілден енген және ішкі, яғни бір тілдің өз ішіндегі кірме неологизмдер деп екіге бөлінеді. Кірме сыртқы неологизмдерге тілдің, тіл тұтынушысының қажеттілігінен өзге тілден енген бірліктер жатса, ішкі неологизмдерге терминжүйеден, жаргон мен диалектіден әдеби нормаға көшкен сөздер жатқызылады.

Е.В.Ларионова болса кірме неологизмдерді кірме және кірген неологизмдер деп екіге бөліп қарастырады. Ғалымның айтуынша, **кірме неологизм** дегеніміз - *нақты бір тілден екінші тілге тіл тұтынушысының қажеттілігіне сай енген неологизм, ал кірген неологизм - қостілді тіл тұтынушысының тілдерді араластырып сөйлеуі нәтижесінде пайда болған неологизм.*

Сол сияқты тілдегі неологизмдерді жасалу жолдарына байланысты қарастырады. Сөзжасамдық неологизмдерге сөзжасам тәсілдеріне сай тілде жаңадан пайда болған неологизмдер жатады: *дауыс диапазоны, АҚ, ЖШС; күрделі сөздер: шоу-бизнес, сыбайлас жемқорлық, бейіндік оқыту серпінді жобалар т.с.с.*

Қазақ тіл білімінде неологизмдерді тек семантикалық және лексикалық деп бөліп қарастырады. Семантикалық неологизмдерге жаңа мағынаға ие болған сөздер мен фразеологизмдер жатқызылады.

Семантикалық неологизмдер негізінен сөздің ішкі семантикалық деривациясы нәтижесінде пайда болады:

1) метафоралық тәсіл арқылы, яғни тұлғалық, қызметтік ұқсастықтары бойынша мағына ауысудан: компьютер жады, визит сценарийі, компьютерлік пираттар, вирустар т.с.с;

2) метонимиялық тәсіл арқылы, яғни іргелестігі мен араластығы бойынша ауысу: картошка «картоп жинау жұмысы» т.б.

3) сөз мағынасының кеңеюі мен тарылуы құбылысы нәтижесінде, сөз мағынасының тарылуы әдетте қандайда бір мағынаны ерекшелеп арнайы көрсету мақсатынан туындайды, Мысалы: қайта қалпына келтіру «жөндеу», ақпарат «ЭЕМ үшін бағдарлама»; ал сөз мағынасының кеңеюі кезінде сөз мағынасына ұқсас құбылыстарды, қызмет-

тердің бірнешеуінің мағынасы ортақтасады, мысалы, жүк тиеуші «жүк тасымалдауға арналған кез келген көлік түрі: автомобиль / самолет / ғарыш кемесі т.с.с.». Семантикалық неологизмдердің 4% сыртқы не ішкі кірме неологизмдер мен калькалау нәтижесінде пайда болған болып, ал 30% семантика-морфологиялық және агрегаттық тәсілмен жасалған болып табылады.

Тіл білімінде неологизмдердің негізгі ерекшеліктерін анықтау барысында окказионалды қолданыстармен байланыстыра зерттейтін бағыттар да кездеседі. Соның бірі - Р.Ю.Намитоква жаңа сөздерді неологизмдер, жаңа құрылымдар, авторлық неологизмдер: көркем, ғылыми, авторлық емес: ауызекі сөйлеуегі, бала тіліндегі неологизмдер деп топтастырады.

Авторлық көркем неологизмдерге окказионализмдер жатқызылады. Ғылыми зерттеулерде оларды тек неологизм сапасында танып қана қоймай тілдік типологиясын да ұсынып, төмендегідей топтарға жіктейді:

1) **фонетикалық окказионализмдер** - автордың белгілі бір дыбыстар кешені арқылы қандайда бір семантикалық мәнді білдіруі мақсатында пайда болған жаңа қолданыстар;

2) **лексикалық окказионализмдер** - тілдің сөзжасамдық нормасына сай арнайы қосымшалар қосылу арқылы жасалады;

3) **грамматикалық окказионализмдер** - лексикалық семантика мен грамматикалық форманың түйісуінен жасалады;

4) **семантикалық окказионализмдер** - көркем әдебиет мәнмәтінінде жаңа эстетикалық мәнге ие болған жаңа бірлік;

5) **фразеологиялық окказионализмдер** - тілде бұрыннан бар тұрақты сөз тіркесі үлгісінде жасалған жаңа фразеологизмдер;

6) **синтаксистік окказионализмдер** - тілдік нормаға сай құрылымдар конструкциясын ауытқытып қолдану, басқаша айтқанда инверсиялау;

7) **сөзжасамдық окказионализмдер** - бұл тілдік жаңа бірліктердің тілдік норманы бұзып не соған сай жасалуынан туындаған бірліктер [7, 119].

Жұмысының талдануы. Тіл арқылы қоршаған ортаны, адамзат қасиеттерін, қоғамдық құбылыстар мен жаратылысты танып білудің ғылыми-теориялық негіздерін қарастыратын, антропоцентристік бағыт шеңберінде қалыптасқан тіл білімінің жаңа саласы - когнитивті лингвистика. Сондықтан когнитивті лингвистика тіл білімінің танымдық бағыттары мен аспектілерін әртүрлі қырынан негіздейді және адамның таным процесіне қатысты білімін тереңдетеді, тәжірибесін молайтады. **Когнитивті лингвистика** – мәліметтердің адам танымында өңделіп, адам санасында қалыптасқан тілдік формадағы білімдер жиынтығы. Сонымен қатар, дүние бейнесін модельдеуге, тілдік сананың құрылымын модельдеуге бағытталады. Дүниенің тілдік бейнесін жасаудағы басты ұстанымдардың бірі – **антропоцентризм**. **Антропоцентризм** – (гр. *antropos* адам және *centrum* центризм) (орталық) «адам» және «центризм» деген екі сөз қосылып, адамның дүние танымындағы рөлін көрсететін философиялық термин. Ол жаңа заман лингвистикасында негізгі назар тек тілге емес, оны жаратушы, қолданушы және дамытушы адамға аударылады. «...**Адамзат баласының дүниетанымын, парасат-пайымын, тілдік бейнесін, білімін, ойлау құбылыстарының сан қырын ашу - адам үшін, адамның игілігі үшін, адамның білімі үшін, яғни дүниенің, әлемнің бәрі адам үшін» деген ұғымға саяды. Антропоцентризм – дүниені, тілді адами тұрғыдан, адам үшін түсіндіретін концепция**».

Әлемнің тілдік бейнесін, дүниетанымдық сипатын әр қырынан танытқан академик **Ә.Қайдар**: «Өткен өмір мен бүгінгі болмысты танып білудегі логикалық, философиялық, дүниетанымдық, эстетикалық, тағлымдық, прагматикалық, этнолингвистикалық мәнін түсінуде адам баласына тән асқақ ой, тегеурінді тұжырым, кешенді ақыл, дара біткен даналық – бәрі-бәрі сайып келгенде, тауып айтылған сөз арқылы ғана әр қырынанан

жарқырып көріне алады» [15,16 б.] десе, когнитивті лингвистика мен этнолингвистиканың өзара байланысын ғалым **Ж.Манкеева** былайша түсіндіреді: «Әр халықтың басынан кешкен тарихы бүкіл рухани, мәдени байлығы, болмысы, дүниетанымы, өмір тіршілігіне, күнделікті тұрмысына қажетті бұйымдары, әдет-ғұрпы, салт-санасы, талғамы және т.б. тілде сақталып, тіл арқылы ұрпақтан-ұрпаққа беріліп отырады» [16, 43 б.]. Демек, әлемнің тілдік бейнесі тіл арқылы танылады, тілдің танымдық көріністері тіл арқылы ұрпақтан-ұрпаққа беріліп отырады.

Тілдегі әлемнің ұлттық бейнесі туралы айтқанда, ғалымдар *концепт*, *концепт түрлері* туралы ұғымдарды қарастырып жүр. **Концепт** – белгілі бір танымды айқындайтын тірек сөздер көлемінде танылатын ұлттық болмысқа негізделген санадағы ақиқат дүниенің құндылықтарын көрсететін ақпараттар бірлігі. «Концепт» бір ғана ұғымды бермейді. Ол әр ұлттық ерекше дүниетанымын көрсететін, ұзақ ғасырларда санада сақталып келген ұлт заңдылықтары жөніндегі түсінікті білдіретін күрделі құрылым.

Біздің жұмысымыздағы **концепттік талдаудың негізгі мақсаты** – «культ» *концептісін* ғаламның тілдік бейнесі аясында түсіндіру. «Культ» концептісі лингвомәдениеттік өзгеше тілдік көрінісі бар, ұлттық-мәдени ерекшеліктері байқалатын түркі тілдеріндегі, қазақ, қырғыз, өзбек халықтарының санасында берік орын алған жоғары құндылық категориясына жататын концептілер болып табылады. Концепт ретінде жалпыұлттық құндылықтарды түсіндіре алатын ұғымдар екі бағытта жүргізіледі; когнитивтік және рухани-мәдениеттанушылық. Концептіні түсінудің лингвокогнитивтік және лингвомәдени бағыттары бір-біріне қайшы келмейді, керісінше, бірін-бірі толықтырады, бір құбылыстың екі жағын: сөздің және оның мағыналарының қосылуы; сөздің мәдени контекстке енгізілуі. **Лингвокогнитивтік концепт** – санада ақиқат дүниенің құндылықтарын көрсету, санадан мәдениетке бағыт; ал **лингвомәдениеттік концепт** – тіл мен мәдениеттің өзара әрекеті жүзеге асыратындықтан кез келген санадағы ақиқат дүние жүзеге асады, мәдениеттен санаға бағыт.

«Когнитивті лингвистикаға кіріспе» деген оқу құралында В.А.Маслова адам санасындағы білім әртүрлі тілдік құрылымдар арқылы көрініс табады дей келе: «*..елестету, схема, картина, фрейм, сценарий (скрипт), геишальт*» сияқты бірліктерді адам танымындағы ақпараттарды сыртқа шығаруда қолданылатын тілдік құрал», -деп есептеген [17,35 б.]. Кез келген концепт тілдік бірліктер (атаулар, терминдер, мақал-мәтел мен қанатты сөздер, тұрақты сөз тіркестері, сөйлемдер, т.б.) арқылы, олардың әр түрлі құрылымдық модельдері арқылы тілде көрініс табады. Олардың бастылары: *фрейм, скрипт; схема; ойсурет, геишальдт, сценарий немесе сюжет, ассоциация т.б.* Бұлар санада белгілі бір құрылым үлгісінде сақталатын, бірінен соң бірі келетін сатылы әрекет.

Біз өз жұмысымызда **ойсурет, фрейм, сценарий, геишальт, ассоциация** концептілерін тілдік материал талдауда қолданамыз. Тіл – мәдениетті сақтаушы, дамытушы, ұрпақтан-ұрпаққа тасымалдаушы ерекше коммуникативтік құрал, салт-сананың, ұлттық ділдің, ұлттық ойлау мен сананың сан қырлы қасиеттерінің көрінетін тұсы.

Фрейм (фрейм – ағылшын сөзі, «қаңқа» деген мағына береді) алғашында лингвистикалық құрылым ретінде қарастырылса, кейінгі кезде ол дүниетанымдық яғни когнитивтік құрылым тұрғысынан түсіндіріліп жүр. Фрейм теориясын алғаш рет ұсынған американ ғалымы М.Минский. Ал **В.А.Маслова**: «*Фрейм – жадыда сақталған түсініктер мен санада қордаланған білім құрылымының типі, сондай-ақ адамның өмірлік тәжірибесінің белгілі бір фрагменті жөніндегі ақпарат. Ол білімнің құрамына лексикалық мағына, энциклопедиялық және экстралингвистикалық білім енеді. Фрейм қандайда бір басты, өзекті концептуальды атау (нақты сөз арқылы білдірілетін мағына, ұғым) төңірегіне құрылады, сондықтан сол концептуальды атаумен ассоциация тудыратын ақпаратты түгелдей қамтиды*» деген анықтама береді [17,46 б.]. Ғалым **Н.Уәли**: «*Фреймнің маңызды категориялық ерекшелі-*

гі – тілдік және тілдік емес білімді біртұтас когнитивті бейнеге (образға) айналдыра алатын құрылым» -деп түсіндіреді [18,46 б.]. **Фрейм** – бір нәрсе туралы адам санасындағы ақпараттық құрылымдар жүйесі, бір біріне байланысты ұғымдар мен түсініктер жиынтығы. **Фрейм** – белгілі бір концепт төңірегінде жинақталған тілдік бірліктер. **Фрейм** - әрі схемаға түсіру формасы.

«**Культ**» концептісі туралы жазылған тарихи және археологиялық деректерге жүгіне отырып, культ ұғымына қатысты атауларды мағыналары жағынан жүйелеп топтап, культ ұғымын білдіретін жеке атаулар, фразеологизмдер, қанатты сөздер мен мақал-мәтелдер, сөйлемдер, когнитивтік бірліктер, яғни тілдің когнитивтік бейнесін т.б. концептуалдық өріс аясында топтастырып, ақиқат болмыстағы дүниетанымымызды, фреймдер арқылы көрсетуге тырыстық.

Концептілік өріс – әрбір ру, әрбір этностың, болмыс-бітімі мен мәдени құндылығын көрсететін тілдің когнитивтік бейнесі. Олар макро және микроконцептілер құрайды. Тілдің когнитивтік бейнесін тілдегі кез келген тілдік бірліктердің астарынан көруге болады. Мәселен, қазақ тіліндегі мақал-мәтел, фразеологизмдер, қанатты сөздер қазақ халқының сан ғасырлық дүниетанымы негізінде туындаған тілдік бірліктер болып табылады.

Ұлттық танымда жүйеленген, сол ұлттың мәдени құндылығын көрсететін концептілер (жаратушы күштер, аспан денелеріне табыну, алғыс, қарғыс, бата сөздерге табыну) ұлттық мәдени концептілерге жатады.

Біз зертеу жұмысымызда культ концепті түрлерін, өткен дәуірдегі халықтың дүниетанымынан мол хабардар беретін культтің когнитивтік бейнесін айқындауда **Ай культі, Күн культі, Су культі, От культі, Умай ана культі, Ағаш культі, Аруақтар культі және Жаратушы күштер** концептісіне қатысты тілдік бірліктерді этнолингвистикалық тұрғыда қарастырамыз.

Қарастырылып отырған «**От**» культінің фреймдік құрылымы «**от** – үйдің иесі, отбасының символы, шамшырағы, қамқоршысы, аластатқыш, тазартқыш қасиеті бар»; «**Су**» культінің фреймдік құрылымы «сусын», «пайғамбар»; «**Ағаш**» культінің фреймдік құрылымы «ғаламдық ағаш», «бәйтерек»; «**Аруақтар**» культінің фреймдік құрылымы «жан», «рух», «өлім», «өмір», «тұлдау», «үші, жетісі, қырқын беру», «ас беру», «оң жаққа жатқызу», «оң жақтан шығару», «шырақ жағу», т.б. Жаратушы күштер концептісінің фреймдік құрылымы «қолдаушы, қорғаушы», «нұрын төгу», «шапағатын тигізу», «зират ету», «жұмақ», «дозақ», «зікір салатын орын» т.б. танымдық діни ғұрыптық әрекеттерден тұрады.

Танымдық құрылымдардың тағы бірі – сценарий. **Сценарий** дегеніміз – адам жасында сақталған, белгілі бір жағдаяттағы іс-әрекеттің (оқиғаның) бірінен кейін бірі болатын стереотипті, сатылы жүйесі. Сценарий концептінің идеясын танытатын сюжеттерден құралады. Сценарий де, сюжет те - өзара жалғасқан оқиғалардың тізбегі; солардың біртұтас желісі. Фрейм мен сценарийдің бір-бірімен ұқсастықтары да, айырмашылықтары да бар. **Ұқсас жақтары** – екеуі де белгілі жағдаятқа байланысты ұғымдарды тілдік бірліктер арқылы көрсетеді, **айырмашығы: фрейм** – белгілі бір ұғымды бүтін күйінде, топтастырылған пішінде, болмаса сызбанұсқа түрінде бейнелесе, **сценарий** – бірінен кейін бірі болатын әртүрлі іс-әрекетті сатылып көрсетеді. Жаратушы күштер концептісінің сценарийлік құрылымы - құдайға жалбарыну, сыйыну, құран оқу, намаз оқу, садақа беру, зікір салу сияқты әрекеттер бірінен-кейін бірі жалғасып жатады.

Гештальт та (неміс тілінде **Gestalt** – *фигура, форма, құрылым*), – фрейм сияқты дүниетанымдық құрылымдардың бірі. **Гештальтты құрылым** – дәлме-дәл емес, бірақ тұтас, жалпылық сипаттағы түсінік. Фрейм дүниені дәлме-дәл, тура мағынасында бейнелесе, гештальт оны жанамалап, тұспалдап, ауыспалы мағынасында сипаттайды.

Түркі тілдерінде гештальт көріністері «жалғыздық, бүтіндік», «тағдыр», «шүкірлік ету», «тәубешілік ету» принциптері негізінде құрылады. Жалғыздық, бүтіндік:

Құдай [алла, тәңірі] жаратты; Жалғыздың жары – құдай. Жалғыздық құдайға жарасар; Тағдыр, жазмыш бұйрығы: Құдайдың [Алланың] бұйрығы. Құдайдың [Алланың] жазуы; Тәубешілік ету: Құдая тоба [тәуба]; Шүкірлік ету: Құдайға шүкір; Тұтастық: Момынның есебін қу табады, Қудың есебін құдай табады; Ұқсастық: Адамның баласы – Алланың добы. Аққа құдай жақ. Тұйықтық: Құдайдың [құданың] құдіреті; Араластық: Құдай десең – құр қалмас, Құдай берген арымас; Құдайға сыйынған құстай ұшады, Адамға сыйынған мұрттай ұшады: Жалпы шектік: Құдайдың құтты күні; Көп қайда болса, Құдай сонда.

Ойсурет – концепт қалыптастыру операциясының ең күрделі формасы. **Ойсурет терминін қазақ тіліне енгізген профессор Н.Уәли.** Ойсурет санада суреттеу тәсілі яғни бейне, символ, метафораның көмегімен танылады. Ойсурет суреткердің қиялдау, суреттеу, ұқсату шеберлігінен туындайды. Санадағы фантазиялау таланты басым болса, концептіні ойсурет құрылымында таныту деңгейі жоғары болады. Ойсурет концепт-миф-терде де кездестіруге болады. Мысалы, *жаратушы күштерге қатысты ойсурет концепт деп алла жар болсын, алланың құлағына шалынсын, тәңір жарылқасын, құдай сақтасын, құдай тілеуіңді берсін, құдайға құлшылық ету, алладан жәрдем сұрау деген сияқты фразеологизмдерін айтуға болады.*

Ассоциация – дүниені тануда адам санасындағы алғаш пайда болатын ділдік сигналдар, білім алудың бір тәсілі. Ассоциация арқылы тану – бұрынғы тәжірибелер мен жаңадан қабылданған түсініктер арасындағы байланыс. *Сөздердің өзара жақын, не алыс болуы, бірін-бірі ашып түсіндіре алуы – бірін-бірі қажет етіп тұруы олардың бойындағы ұғымдық мәнмен байланысады.* Сөздің ассоциативті өрісі объективті шындықтағы нысанды қабылдаудың стереотипін сөздің екінші бір тілдік бірлікпен байланысы түрінде береді, ал семантикалық жадының иерархиялық құрылымы жадыдағы ұғымдардың өзара уәждеделуімен анықталады. *Өрістің толығы мен құрылымын теориялық, іс-тәжірибелік тұрғыдан қарастыру ойлау мен тіл жүйесі арасындағы байланыстарды орнатуға мүмкіндік береді.*

Мәселен, «От» культі концептісі мынадай ассоциациялық өрісте танылған: *От жалпыадамзаттық танымда → ошақ → түтін → отбасы → ұрпақ → жан мифологемалары көрініс табады. От культі жалпыұлттық танымда – үйдің иесі, отбасының символы, шамшырағы, қамқоршысы. «Аруақтар» культі концептісі мынадай ассоциациялық өрісте танылған: Аруақ жалпыадамзаттық танымда аруақ → жан → құт → о дүние мифологемалары көрініс табады. Аруақтар культі – қысылғанда, бастарына бір қиындық түскенде, жан қиналғанда, аруақтарды шақырып, олардан көмек сұрайды, үйдің, отбасының қамқоршысы, көмекшісі.*

«Культ» концептісінің табиғатын ашу үшін ертедегі көшпелі түрлі халықтардың мәдениетіне тән мифологияға тоқталамыз.

Табиғаттың дүлей күштерінің алдындағы дәрменсіздігі, айналасындағы заттар мен құбылыстардың құпиясы алғашқы қауым адамына тән ойлауды мифологияны туғызды.

Миф - нақты бір тарихи уақытта, нақты бір географиялық кеңістікте нақты бір саяси, әлеуметтік, мәдени, шаруашылық жайында тірлік етіп жатқан адам қоғамының өзі өмір сүріп отырған орта, уақыт пен кеңістік туралы, галам туралы, оның қалай пайда болғандығы, жаратушысы жайында адамға ықпал ететін ішкі сыртқы күштер туралы, өз қоғамының галамдағы орны, дәрежесі туралы түсініктердің жиынтығы, дәлірек айтқанда «түсіндім» деген **стереотипі**. Стереотип білім алудың қайнар көзі, когнитивтік модель қалыптастырушы ментальді әрекет. **Стереотип** – адам санасында туындайтын дүние бейнесінің бір бөлігі. Яғни әрбір тіл бірлігінің бойынан стереотиптік таңбаны тануға болады. Бұл жағдайда миф - ойдан шығарылған өтірік, жасанды дүние емес, нақты халықтық дүние мен өзі туралы шындық басқаша айтқанда - «шын» деп есептелінген, тарихи, рухани тәжірибесіне сүйенген стереотиптік деңгейдегі ақиқаты.

Қорыта айтқанда, неологизмдердің қалыптасуы мен пайда болуын, оларға тән заңдылықтар мен жасалу жолдарын, мағыналарын, тілдік норма сапасында қабылдануы мен қабылданбауын т.с.с мәселелерді талдап зерттейтін лексикология саласының бірі – **неология.** Ол өзінің зерттеу нысаны айқын, зерттеудегі пайдаланатын ұғымдық аппараты қалыптасу үстіндегі ғылым саласы, сондықтан да қазақ тіл білімінде де осы проблеманы сөз ету, талдау, оларды шешу жолдарын ұсыну жаңа мақсаттарды туындатары сөзсіз.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Сыздық Р. Қазақ тіліндегі ескіліктер мен жаңалықтар. / Р. Сыздық - Алматы: «Арыс» баспасы, 2009. – 272 б.
- 2 Қалиев Ғ. Тіл білімі терминдерінің сөздігі. / Ғ. Қалиев – Алматы: «Өрнек» ЖШС, 2012. - 388 б.
- 3 Котелева Н.З. Первый опыт лексикографического описания русских неологизмов // Новые слова и словари новых слов. / Н.З. Котелева - Ленинград: Наука, 1978. - 184 с.
- 4 Попова Т.Н. Русская неология и неография. / Т.Н. Попова - ГОУ ВПО УГТУ-УПИ-2005. С.96. [Электронды ресурс] -URL: <http://www.ustu.ru> (Қарастырған күні: 20.02.2019)
- 5 Қарағұлова Б.С. Қазақ тілінде жаңа атаулардың пайда болу жолдары:экстралингвистикалық факторлар / Б.С. Қарағұлова // Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. – Астана, 2013. №3 (94).
- 6 Намитокова Р.Ю. Авторское новообразования: словообразовательный аспект. / Отв. ред. И. А. Ширшов // Адыг. гос. пед. ин-т. (Изд-во Рост. ун-та, Ростов-на Дону, 1986. - 156 с.).

Балгенже Карагулова

Актюбинский региональный государственный университет им. К.Жубанова, Актюбе, Казахстан

Основные исследования неологизмов в современном языкознании

Аннотация. Известно, что характер политической и экономической трансформации на современном этапе отражается в языке, то есть в его лексической и словообразовательной системе. Появление и использование новых слов в языке издавна беспокоило лингвистов. Но его актуальность сейчас четко дифференцирована. Потому что в современных средствах массовой информации есть «неологический взрыв». Поскольку новые структуры возникают на всех уровнях языка, неологизмы - это не просто слова, но также структура и значение всех новых языковых единиц. Хотя термин неологизм не является новым, все еще существуют теории лингвистического характера. Основной целью данной статьи является изучение этих теоретических основ и выявление их различий и сходств. Статья посвящена работе ученых, изучающих новые слова в лингвистике и их основных направлениях.

Ключевые слова: новые лексические единицы, новые использования, новые наименования, сходства и различия, вновь возобновленная лексика, научная и литературная окказионализмы, аэологизмы.

Balgenzhe Karagulova

Aqtobe regional state University named after K.Zhubanov, Aqtobe, Kazakhstan

New directions of neologisms research in modern linguistics

Abstract. It is known that the character of political and economic transformation at the present stage is reflected in the language, that is, its lexical and word-formation system. The development and usage of new words in the language are excited the linguists from ancient time. But its relevance is now clearly differentiated. Because modern mass media has a “neologic explosion”. The new structures develop on all the linguistic levels, not just words belong to neologisms, but also the structure and meaning of all new language units. Although the term neologism is not new, there are still existing theories of linguistic features. The main purpose of this article is to study those theoretical basics and to identify their differences and similarities. The article focuses on the scientists’ researches who are studying new words in linguistics and their main directions.

Key words: lexical new units, new usages, new names, similarities and differences, , scientific and literary occasionalism, aelisms.

References

- 1 Sızdıq R. Qazaq tilindegi eskilikter men jañalıqtar [Old-fashioned Kazakh language and news], («Arys» baspasy, Almaty, 2009, 272 p.). [in Kazakh]
- 2 Qaliev Ğ. Til bilimi terminderiniñ sözdigi [Dictionary of terms of linguistics], (Fırma «Ornak» JŞS, Almaty, 2012, 388 p.). [in Kazakh]
- 3 Koteleva N.Z. Pervyy opyt leksikograficheskogo opisaniya russkikh neologizmov [The first experience of the lexicographic description of Russian neologisms], Novyye slova i slovari novykh slov [New words and dictionaries of new words], (Nauka, Leningrad, 1978, P. 8-9) [in Russian]
- 4 Popova T.N. Russkaya neologiya i neografiya [Russian Neology and Neography], GOU VPO UGTU-UPI-2005 P. 96. [Electronic version] Available at: <http://www.ustu.ru> (Accessed: 20.02.19). [in Russian]
- 5 Qarağulova B.S. Qazaq tilinde jaña atawlardıñ payda bolw joldarı: ékstralıngvıstikalıq faktorlar [Ways to create new names in the Kazakh language: extralinguistic factors], Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, **3** (94), (2013) [in Kazakh]
- 6 Namitokova R.YU. Avtorskoye novoobrazovaniya: slovoobrazovatel’nyy aspekt [Copyright neoplasms: derivational aspect], Otv. red. I. A. Shirshov [Ed. ed. I.A. Shirshov], Adyg. gos. ped. in-t [Adyg. state ped. in-t.], (Izd-vo Rost. un-ta, Rostov-na Donu, 1986, 156 p.). [in Russian]

Автор туралы мәлімет:

Қарағұлова Балгенже – филология ғылымдарының кандидаты, доцент, Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті, Ә. Молдағұлова даңғылы, 34, Ақтөбе, Қазақстан.

Karagulova Balgenzhe - Candidate of philological sciences, associate professor, Aqtobe regional state University named after K.Zhubanov, pr. Moldagulova, 34, Aqtobe, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Филология сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Филология ғылымдарының өзекті мәселелерін, тіл және әдебиетті оқыту әдістемелерін және де ғылыми конференциялардың ең маңызды материалдарын, библиографиялық шолу мен сын пікірлерді көрсететін әдебиеттану және тілтану саласындағы мұқият тексеруден өткен түпнұсқа ғылыми жұмыстарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (*мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қаласы, Қ.Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғымарат, 408 кабинет*) қолжазбаның қол қойылған 1 (бір) дана қағаз нұсқасын тапсыру және **Word** форматындағы нұсқасын **vest_phil@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімдеуіне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):
- мақалалар үшін - 8 ден 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін.

5. Мақала мәтінінің пішіні:

- **Microsoft Word** (docx) форматындағы файлда;
- **Times New Roman** шрифінде;
- жақтау жолағы 2x2x2x2;
- 1,5 жоларалық интервалы;
- 14 кегл;
- мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
- Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
- **транслитерация** Library of Congress (LC) жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланы құру сұлбасы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар) туралы метамәліметтердің мазмұны (*Рәсімдеу үлгісі/Образец оформления статьи/Template* қараңыз)

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында **қою әріппен** жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады)
Автор(лар)дың E-mail-ы – жақша ішінде (*курсивпен*);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қоюмен)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі **жартылай қоюмен** белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қоюылуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелері/талқылауы, қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады).

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.]).

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекенжайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журналдың басылым жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 тенге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 тенге).

Реквизиттері:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859- за статьи
- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859 – за статьи
- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859 – за статьи
- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859.

«Мақала үшін, автордың АТЫ-ЖӨНІ»

Provisions on articles submitted to the journal “Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Philology Series”

1. Goal of the journal. Publication of carefully selected original scientific papers in the fields of literary studies, linguistics, reflecting the actual problems of philology, language and literature teaching methods, most significant proceedings of scientific conferences, bibliographic summaries and reviews.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Astana, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 408) and by e-mail **vest_phil@enu.kz** in **Word** format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,0;
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IASTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author's e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1.25 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprttenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT):

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статьи

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статьи

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кпн 859 – за статьи

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859.

«For the publication, Name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева. Серия Филология»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области литературоведения и языкознания, отражающих актуальные проблемы филологических наук, методы преподавания языка и литературы, а также наиболее значимые материалы научных конференций, библиографические обзоры и рецензии.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 408) и по e-mail vest_phil@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. А также авторам необходимо представить **сопроводительное письмо**.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx);
- шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2;
- междустрочный интервал 1,0; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі/Образец оформления статьи/Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (начертание курсивом)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1,25 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпп 859- за статьи
- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпп 859 – за статьи
- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кпп 859 – за статьи
- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпп 859.

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: Дихан Қамзабекұлы
Шығарушы редактор: І.Р. Құрманғалиев
Дизайн: Ілияс Рысбекұлы

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Филология сериясы.
- 2019. - 2 (127). - Астана: ЕҰУ. 227-б.
Шартты б.т. - 21,0 Таралымы - 35 дана

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды